

Memorandum

TRANSITIE 1: Naar een robuust natuurnetwerk

1. Realiseer met natuurverbindingen een sterk samenhangend geheel van natuur-, bos- en valleigebieden

Ons landschap in Hamme is sterk zwart-wit geworden voor dieren en planten: geschikte en ongeschikte gebieden. De geschikte gebieden moeten terug met elkaar verbonden worden door enerzijds natuurgebieden groter te maken en anderzijds ons landschap grijzer - of beter groener - te maken met een basisnatuurkwaliteit in niet-natuurgebieden en een groen-blauw netwerk van natuurverbindingen. Met ontsnipperingsmaatregelen als ecoducten en uitstapzones geleiden we dieren veilig over verkeersinfrastructuur en met duisternis- en stiltegebieden doorheen het landschap.

- Verbindingen tussen de natuurgebieden langs de Schelde: Bunt, Scheldevallei Moerzeke-Kastel inclusief het Lippenbroek, Wal-Zwijn, Groot Schoor, Kramp, Roggeman.
- Verbindingen langs de N41 vertrekkende vanuit het groengebied Puyenbroek.
- Verbindingen langs de Durme: Bunt, Turfbunt, Eswinkelham, Oude Durme, Durmemeersen.
- Verbinding over land tussen Schelde en Durme via de Gavers, de Moeren.

Onze gemeente past voortaan het principe toe: 'geen verlichting waar het kan, enkel licht waar (en wanneer) het moet'. Vooral met de nieuwe led-verlichting die nog schadelijker is voor de natuur is dit van het allergrootste belang.

- Aanpassen van de armaturen van voetbalvelden en de atletiekpiste.
- Beperken van nachtverlichting bij onze horeca en winkels.
- Beperken in de tijd van verlichting van monumenten e.d. Verlichting van boven naar onder doen schijnen.

2. Herstel de natuurkwaliteit met natuur- en landschapsherstel

Het afbakenen van oppervlakte voor natuur volstaat niet meer. Heel wat natuur in onze gemeente is gedegradeerd en heeft actieve herstelmaatregelen nodig, bijvoorbeeld om de abiotische omstandigheden te herstellen die natuurherstel mogelijk maken. Hierbij moet bijzondere aandacht gaan naar het herstel van ecosystemen die diensten leveren voor koolstofopslag, wateropslag- en infiltratie, bestuiving en bescherming tegen en preventie van (natuur)rampen. Lokale initiatieven voor natuur- en landschapsherstel zijn noodzakelijk om het hoofd te bieden aan klimaatuitdagingen en dragen bij aan behoud van de biodiversiteit (cf. Vlaams charter landschapsbeheer).

- Vernatting: Scheldevallei Moerzeke-Kastel, Gavers, Durmemeersen, Turfbunt, de Moeren, Eswinkelham, Puyenbroek.
- Bebossing / onderbossing: Nieuwbroek, Scheldevallei Moerzeke-Kastel waar dit volgens het beheerplan wenselijk is, de Moeren, Turfbunt.

- Een actieplan om de knotbomenrijen te herstellen in Puyenbroek zoals voorzien in het GNOP.
- verschraling van grasland: in delen van de Scheldevallei Moerzeke-Kastel waar geen bebossing wenselijk is. In Gavers, Durmemeersen, Eswinkelham, Puyenbroek.

3. Zet verder in op bosuitbreiding en bescherm bossen buiten groene bestemmingen

Wij denken in Hamme aan een inventaris van ecologisch waardevolle bossen buiten groene bestemmingen en van potentiële zones waar bosuitbreiding gewenst is. Bv. niet op potentieel waardevolle graslanden.

4. Zet in op biodiversiteit in onze gemeente

Onderneem actie voor soorten en hun leefgebieden. Te beginnen met het beschermen van (zonevreemde) biologisch waardevolle natuur die er is, het verbeteren van de kwaliteit ervan (bv. ecologisch bermbeheer) en het uitbreiden en verbinden waar nodig (bv. groenblauwe corridors in landbouwgebied). Denk hierbij ook aan lokale acties om soorten in nood te helpen, zoals het voorzien van nestgelegenheden voor zwaluwen en overwinteringsplaatsen voor vleermuizen, de aanleg van poelen voor amfibieën ...

- Het bouwen van een zwaluwtoren, een oeverzwaluwenwand, een ijsvogelwand.
- Het verderzetten van het steen- en kerkuilenproject.
- Het aanleggen van poelen in landbouwgebied.
- Het bouwen van een ijskelder of een toren voor vleermuizen.

5. Faciliteer het leren samenleven met (terugkerende) wilde natuur

Terugkerende diersoorten zijn bouwblokken die het ecosysteem robuuster maken tegen schokken. Onze gemeente heeft een belangrijke rol en verantwoordelijkheid om de maatschappij te ondersteunen in het weer leren samenleven met wilde dieren. Overheden van alle niveaus zetten daarom in op proactief beleid rond preventieve maatregelen, het ondersteunen van stakeholders, investeringen in techniek, capaciteitsopbouw, overleg, monitoring en onderzoek.

- De terugkeer van de bever is een kans om sommige delen van onze gemeente op natuurlijke wijze te vernatten. Wij verwachten van de gemeente dat ze helpt zoeken naar oplossingen waar de bever voor problemen zorgt.
- De gemeente neemt het voortouw in het sensibiliseren rond de terugkeer van de otter. Ze kan de rol van de otter belichten en uitleggen hoe samen te leven.

6. Onze gemeente voorziet speelnatuur op wandelafstand, buiten de kwetsbare natuurgebieden

De gemeente heeft terecht gezorgd voor een speelbos op Drie Goten. Voorzie extra speelnatuur op wandelafstand voor elk kind, buiten de kwetsbare natuurgebieden en ook in dichtbevolkte gebieden.

TRANSITIE 2: Naar een grondige herwaardering van water

7. Zorg voor een stimulerend en normerend beleid om regenwater lokaal te infiltreren

Water kan in onze gemeente onvoldoende infiltreren, het vloeit te veel af naar beken en grachten en naar de riolering. Het regenwater wordt daarom best zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden en geïnfiltreerd. Onze gemeente kan:

- Een stimulerend beleid voeren voor reeds bebouwde kavels door op perceels- of wijkniveau wadi's aan te leggen voor hemelwaterinfiltratie.
- Water meer ophouden hogerop in de plaats van het versneld af te voeren naar de Gespoelde Put. Dit kan bv. in de Moeren, de Gavers, Puyenbroek.
- Het water laten infiltreren in de valleigebieden als Durmemeersen, Weymeerbroek, Eswinkelham, Scheldevallei Moerzeke-Kastel, Turfbunt.

8. Infiltrer daar waar het moet én versnel aankoopbeleid in cruciale vernattingsgebieden

In Hamme zijn er plaatsen met een uitzonderlijk grote capaciteit om water te sparen en vast te houden. In deze gebieden moeten we durven na te denken over totale transformaties in het landgebruik om deze potenties te benutten. We hebben een plan 'Strategische watervoorraden' nodig waarmee we de grote (droogte)schokken kunnen opvangen en waterzekerheid kunnen garanderen.

9. Een strikte uitvoering van het droogte- en hemelwaterplan van onze gemeente

Tijdens het voorbije jaar heeft de gemeente grote inspanningen geleverd om een droogte- en hemelwaterplan op te stellen. Dit plan dient de tool bij uitstek te zijn om een klimaatrobuust gemeentelijk waterbeleid te voeren. Via een dwingend en stimulerend beleid kan hier een doorbraak bekomen worden.

10. Stimuleer burgers om hun tuinen klimaatrobuust in te richten

In tuinen en voortuinen ligt nog veel potentieel voor waterberging. Hoe groener we die ruimte maken, hoe beter het water lokaal kan infiltreren. Als elke Hammenaar gemiddeld tien vierkante meter zou ontharden, dan zou dit een enorm aantal extra kubieke meters water jaarlijks in de bodem laten dringen. De gemeente heeft de zorg om regels te doen toepassen en de nodige stimuli uit te werken om de ontharding te realiseren.

TRANSITIE 3: Naar een duurzaam ruimtegebruik en nieuwe manier van wonen

11. Stel ambitieus beleid op om het woningenbestand in sneltempo naar de 21e eeuw te loodsen

Onze gemeente dient een ambitieus beleid te voeren om het woningenbestand in sneltempo op een sociaal rechtvaardige manier naar de 21ste eeuw te loodsen, inzake klimaatvriendelijkheid (isolatie, elektrificering verwarming, energie opwekking ...), natuurinclusiviteit (groendaken, groengevels, tuinen ...) en bouwshift (kernversterking).

12. Uiterlijk in 2025 wordt een kaart opgesteld met focuszones voor verdichting en waar niet meer gebouwd mag worden

Tegen 2025 stelt Hamme een gedetailleerde kaart op met aanduiding van waar in de toekomst idealiter nog gebouwd of verdicht kan worden, en waar niet. In afwachting van die percelenkaart voert de gemeente op vlak van omgevingsvergunningen een bewarend openruimtebeleid, minstens buiten de bebouwde kom.

13. De gemeente Hamme neemt maatregelen om haar netto bijkomend ruimtebeslag te herleiden tot nul

De gemeente neemt de strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen inzake 'ruimtebeslag' en 'verhardingsgraad' onverminderd over en scherpt ze aan volgens haar ruimtelijke eigenheid. Het dagelijks ruimtebeslag in de gemeente wordt gehalveerd uiterlijk tegen het einde van de legislatuur (versus nulmeting BRV), en uiterlijk in 2040 herleid tot nul.

14. Onze gemeente vergroent de openbare speelplekken op haar grondgebied

De gemeente neemt initiatieven om de speelplaatsen van scholen en openbare speelplekken op haar grondgebied te vergroenen. Groene speelpleinen zijn beter voor de mentale en fysieke gezondheid en voor de sociale vaardigheden van kinderen, en geven minder aanleiding tot pesten. Bovendien maakt het de gemeente weer wat klimaatrobuuster. Minder beton maakt meer waterinfiltratie mogelijk en meer groen gaat het hitte-eilandeffect tegen. De biodiversiteit profiteert ook mee.

15. Het college laat zich jaarlijks adviseren door haar raden over de bouwshift

Het College van Burgemeester en Schepenen laat zich jaarlijks adviseren door de gemeentelijke adviesraden Milieu, Landbouw en Dierenwelzijn (Miladi), en Ruimtelijke Ordening (Gecoro) over de realisatie van de bouwshift op eigen grondgebied.

TRANSITIE 4: Naar een regeneratieve landbouw en visserij

16. Stel een landbouwbeleidsplan op met landbouwers én andere stakeholders

Stel een langetermijnvisie (over meerdere bestuursperiodes heen) op voor de landbouwsector in onze gemeente. Betrek niet alleen landbouwers, maar ook onderzoeksinstituten, experts én andere stakeholders van het platteland bij de opstelling van de analyse, visie en het actieplan. Maak het concreet en haalbaar. Hoewel landbouwbeleid het lokale overstijgt kan het helpen om een duurzame toekomst uit te bouwen voor de lokale landbouwers, waarbij de uitdagingen van het veranderende klimaat en de transitie naar een landbouw binnen de milieugrenzen en met herstel van landbouwnatuur aangepakt worden.

17. Bouw een korte keten project uit met natuurherstel als voorwaarde

Veel landbouwers in onze gemeente willen wel duurzamer produceren, maar aan de huidige winstmarges op hun producten lukt dat niet. Een van de sleutels om duurzame voedselproductie mogelijk te maken is de beprijzing en één mogelijkheid om daar verbetering in te brengen is inzetten op korte keten. Niet alle spelers apart, maar samen: landbouwers, supermarkten, steden en natuurorganisaties kunnen samenwerken om zo'n model mogelijk te maken waarin de landbouwer een eerlijke prijs krijgt en de landbouwnatuur heropleeft.

Agro-ecologische vormen van landbouw zorgen bovendien voor extra natuur- en landschapsbeleving voor de burger die recreatie in de nabije omgeving de laatste jaren herontdekt heeft.

Onze gemeente kan de taak op zich nemen deze nieuwe vorm van samenwerking te coördineren en te stimuleren.

18. Zet in op het behoud en herstel van een groene dooradering van het (landbouw)landschap in onze gemeente

Wij stellen in onze gemeente een vermindering en verschraling vast van kleine landschapselementen zoals houtkanten en hagen. Zet daarom in op het behoud en herstel van de groene dooradering van het (landbouw)landschap met bijvoorbeeld een houtkantenplan en de herwaardering van bermen. Juridische bescherming (bv. breedte vanaf de rand van de weg), herstel en goed ecologisch beheer van bermen kan een wereld van verschil maken voor natuur en landbouwproductie. Het geeft kansen aan onze rijke graslandflora en aan bestuivers en natuurlijke bestrijders die de productie van landbouwgewassen kunnen opdrijven. Het vergroot bovendien de belevingswaarde van het landschap rondom dorpen met een publieke groene

dooradering, wat weer (gezondheids)kansen biedt voor zowel lokale inwoners als (hoeve)toerisme.

19. Toon het goede voorbeeld met een duurzaam aankoopbeleid

Toon als gemeente zelf het goede voorbeeld door duurzaam inkopen te doen met aandacht voor de lokale landbouwer én natuur en milieu. Samen met de korte keten kan dit zorgen voor een zekere afzetmarkt en bekendheid voor landbouwers die de sprong vooruit willen wagen naar een duurzame landbouw binnen de milieugrenzen.

20. Zet publieke landbouwgronden (gemeente, OCMW ...) in als beleidsinstrument voor grondgebonden, natuurvriendelijke landbouw

In onze gemeente hebben OCMW's en kerkfabrieken landbouwgronden in eigendom die strategisch liggen nabij onze dorpskernen. Die terreinen kunnen de vraag naar voedselproductie op een bredere manier invullen dan vandaag. Faciliteer op die manier bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen kansen voor landbouwers die op een duurzame, natuurinclusieve manier voeding willen produceren dichtbij en mét de mensen en die van landbouwgrond een gedeelde en multifunctionele ruimte willen maken.

TRANSITIE 5: Naar een circulaire samenleving

21. Herbekijk de cofinanciering voor aankopen door natuurverenigingen om de natuur- en klimaatdoelstellingen van de gemeente te realiseren

De samenwerking tussen de gemeente en Natuurpunt als terrein beherende natuurvereniging helpt om de doelstellingen rond vergroening en klimaatadaptatie (Lokaal energie- en klimaatpact) te realiseren. Dat levert een grote win-win op. Niet alleen kan onze natuurvereniging middelen van Vlaams niveau en van donateurs samenbrengen met de gemeentelijke steun, we hebben ook heel wat expertise en vrijwilligerskracht in huis om die doelstellingen professioneel en kostenefficiënt te realiseren. Door de lokale verankering en betrokkenheid van heel wat leden en burgers bij de realisaties, wordt eigenaarschap, trots en draagvlak voor het gevoerde beleid in onze gemeente gerealiseerd. Het levert bovendien de garantie dat het op die manier ontwikkelde natuurgebied open is voor iedereen én dat de kwetsbare delen tegelijkertijd beschermd worden.

- In 2006 werden tussen de gemeente en Natuurpunt afspraken gemaakt over de cofinanciering. Sindsdien is er geen indexaanpassing geweest ondanks de stijging van de grondprijzen. We vragen een herziening van deze afspraken.
- De cofinanciering kan best niet beperkt blijven tot de groengebieden van het gewestplan.